

Dagmara Maria Boruc

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie

Poziom zadowolenia u skazanych odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych na terenie Polski

W pracy dokonano analizy poziomu zadowolenia z życia skazanych odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych na terenie Polski. Do przeprowadzenia badania wykorzystano Kwestionariusz Zadowolenia z Życia autorstwa J. Chodkiewicza. Dodatkowo zamieszczono pytania odnośnie do: płci, wieku, wykształcenia, bycia osobą niekaraną lub skazaną. Na podstawie danych uzyskanych od respondentów stwierdzono, iż występują różnice w poziomie zadowolenia z życia między osobami skazanymi odbywającymi karę pozbawienia wolności a osobami niekaranymi. Średni poziom zadowolenia z obszarów obejmujących kwestie materialne i sferę seksualną (praca, finanse, zdrowie, seksualność) jest wyższy u mężczyzn w porównaniu do kobiet. Średni poziom zadowolenia z obszarów obejmujących stosunki interpersonalne (dzieci, moja osoba, krewni, związek) jest wyższy u kobiet w porównaniu do mężczyzn.

Słowa kluczowe: poziom zadowolenia z życia, skazany, kara pozbawienia wolności, resocjalizacja, zakład karny

Wprowadzenie

Spoleczne niedostosowanie upatrywane jest przede wszystkim w przerwany, tudzież nierozpoczęty, procesie internalizacji zasad społecznego życia (Hołyst 1998/2003; Błachut, 2008)). Dysputy nad prawidłowym rozwojem społecznym człowieka, prawidłowo przebiegającą socjalizacją, która w dalszej kolejności pozwoli nowo narodzonym członkom danej zbiorowości kultywować jej zwyczaj, zapewnić ciągłość tradycji – po prostu przetrwać, od zarania dziejów była w centrum zainteresowania tak teoretyków, jak i praktyków niemal wszystkich profesji kierunków humanistycznych, w tym społecznych. Zagadnienia te studiowali: psychologowie, filozofowie, prawnicy, kryminalodzy, pedagodzy czy teolodzy na całym świecie.

Od czasów pradawnych wychowanie i nauczanie odgrywało ogromną rolę w kulturze; w cywilizacjach starożytnego Wschodu, tj.: w Chinach – Konfucjusz i jego ruch konfucjanizmu czy buddyzm w Indiach. W starożytnej Europie prym wiodły: Sparta za czasów Likurga, w Atenach Platon, Arystoteles i Sokrates na czele oraz w Rzymie najwybitniejszy pedagog – Marek Fabiusz Kwintilian.

W okresie średniowiecza, renesansu, oświecenia, w wieku XIX i XX powstawały coraz to śmielsze teorie, stopniowo wprowadzane w życie celem weryfikacji. Zaciekle poszukiwano „złotego środka”, cudownej recepty zawierającej lek kierujący człowieka na właściwy tor w jego rozwoju, zapobiegający pojawieniu się patologii – przestępczości. Kierunek, który pozwoli mu odnaleźć się w roli członka społeczności, stać się częścią większej całości, na którą może liczyć i która pomoże w chwilach trudnych, w momentach wymagających wsparcia.

Problem zadowolenia z życia pojawił się stosunkowo niedawno. Swój początek zawdzięcza dziedzinie psychologii określanej mianem psychologii pozytywnej. W latach 90. XX wieku Martin Seligman zapoczątkował studia nad ową sferą życia każdego człowieka.

Podążając za definicją Fahrenberga i wsp., twórcy Skali Zadowolenia z Życia określają, że zadowolenie z życia to: „indywidualna ocena przeszłych i teraźniejszych warunków życiowych oraz perspektyw na przyszłość” (Fahrenberg, Myrtek, 2005). Zadowolenie z życia zależy od wielu czynników, dlatego wydaje się niezwykle intrygujące sprawdzenie jego poziomu w warunkach mimo wszystkich specyficznych, niecodziennych – w warunkach więziennych.

We współczesnych koncepcjach psychologicznych zasadniczą rolę szczęścia jest to, iż stanowi kryterium trafności dla wielu innych pojęć, które uznawane są za adekwatne wskaźniki tak zwanego „dobrego życia”. Konkretne i jasne określenie ich znacznie ułatwia dobranie odpowiedniej metody, a co za tym idzie – narzędzia mierzącego interesującą zmienną. W przypadku zadowolenia z życia wyznacznikami są: celowe dążenia, autonomia, sens życia, optymizm. Wszystkie one odnoszą się do wyników uzyskiwanych na skalach szczęścia (Keyes, Shmotkin, Ryff, 2002).

Dobre samopoczucie jest nieodłącznym elementem zdrowego przystosowania psychicznego jednostki. Jest zatem pozytywnym efektem, czasem jednak poziom dobrego samopoczucie obniża się. Powrót do optymalnego, pozytywnego dla jednostki poziomu jest mierzony przy uwzględnieniu sukcesu osiąganego w pokonywaniu trudności. Jeżeli zatem jednostka sprostą wymaganiom otoczenia, jej samopoczucie ulegnie podwyższeniu. Badania, które dotyczą wartości oraz celów, są niezwykle popularne. King i Broyles (1997) wykazali, że jeżeli poprosi się ludzi o wymienienie dowolnych trzech życzeń, jakie chcieliby, aby się ziściły, to w większości przypadków jest to „bycie szczęśliwym”. Badania traktujące o celach i wartościach, do których dąży człowiek, niejednokrotnie dotyczą obszaru szczęścia (np. King, Broyles, 1997).

Jednym z czołowych badaczy zadowolenia z życia Polaków jest prof. dr hab. J. Czapiński (Czapiński, 1992, 1993, 2004). Dokonał on analizy zarówno osób skazanych, jak również i tych, które nie figurują w rejestrze karnym (1992, 1993, 2004).

W przypadku osób skazanych, odbywających karę pozbawienia wolności w instytucjach totalnych, tj. zakładach karnych, nie odnotowano dużej liczby badań z tego zakresu. Studiując charakterystyki tychże osób, wydawać by się mogło, iż ze względu na występowanie u nich cech psychopatologicznych odpowiedzialnych za liczne deficyty w wielu sferach zadowolenie z życia wśród skazanych będzie plasowało się na niskim poziomie. Warto zidentyfikować czynniki powiązane z zadowoleniem z życia u osób przestępczych. Te zmienne mogą otworzyć drzwi do jeszcze lepszego zrozumienia funkcjonowania tejże grupy, a w konsekwencji przygotowania pomocy w postaci skutecznych i zintegrowanych oddziaływań resocjalizacyjnych służących readaptacji społecznej.

Metoda badawcza

Cel badań

Celem przeprowadzonych badań było poznanie poziomu zadowolenia z życia wśród skazanych odbywających karę pozbawienia wolności przy uwzględnieniu różnic płciowych (podział na skazanych mężczyzn oraz skazane kobiety odbywające karę pozbawienia wolności w zakładach karnych).

Problem badawczy i hipotezy

Główny problem badawczy został sformułowany następująco: *Czy istnieją różnice międzypłciowe w poziomie zadowolenia z życia pomiędzy skazanymi kobietami a skazanymi mężczyznami odbywającymi wyrok pozbawienia wolności w zakładzie karnym?*

Pytaniami badawczymi szczegółowymi objęto 10 aspektów życia jednostki, takich jak: zdrowie, praca i zawód, sytuacja finansowa, czas wolny, relacje z dziećmi, związek małżeński/partnerski, własna osoba, przyjaciele/znajomi, mieszkanie i seksualność, jak również trzy wymiary inteligencji emocjonalnej, m.in.: nastrój, empatię i wgląd.

- Czy występują różnice w poziomie zadowolenia z życia pomiędzy skazanymi kobietami a skazanymi mężczyznami?
- Czy występują różnice w poziomie zadowolenia z życia pomiędzy osobami skazanymi a osobami nigdy nieskazanymi?
- Czy występują różnice w poziomie zadowolenia z życia pomiędzy skazanymi mężczyznami a mężczyznami nieskazanymi?
- Czy występują różnice w poziomie zadowolenia z życia pomiędzy skazanymi kobietami a kobietami nieskazanymi?

Na podstawie pytań badawczych wyodrębniono następujące hipotezy:

- H1. Ogólny poziom zadowolenia z życia u skazanych kobiet będzie różnił się od poziomu zadowolenia z życia u skazanych mężczyzn.
- H2. Poziom zadowolenia z życia u osób skazanych będzie różnił się od poziomu zadowolenia z życia u osób niebędących nigdy skazanymi.
- H3. Poziom zadowolenia z życia u skazanych mężczyzn będzie różnił się od poziomu zadowolenia z życia u mężczyzn nieskazanych.
- H4. Poziom zadowolenia z życia u skazanych kobiet będzie różnił się od poziomu zadowolenia z życia u kobiet nieskazanych.

Procedura badawcza

W badaniach zastosowano wystandaryzowane kwestionariusze psychologiczne oraz ankietę personalną. Dobór metody, narzędzia badawczego oraz organizacja procesu badawczego podporządkowane zostały eksploracyjno-opisowemu celowi badań. Badaniem objęto grupę skazanych odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych na terenie Polski. Grupę skazanych podzielono na mniejsze z uwzględnieniem

plci respondentów, tj. grupy skazanych kobiet i skazanych mężczyzn. W celu weryfikacji powyższych hipotez zastosowano rozkład t ze statystyką t -Studenta dla prób niezależnych oraz korelację r -Pearsona.

Organizacja badań

Badania prowadzone były, po uprzednim wyrażeniu zgody przez dyrektorów, w następujących jednostkach penitencjarnych na terenie Polski: w Zakładzie Karnym w Sztumie, w Zakładzie Karnym w Gdańsku-Przeróbce, w Zakładzie Karnym w Elblągu, w Zakładzie Karnym w Czersku, w Zakładzie Karnym w Łodzi, w Zakładzie Karnym w Grudziądzu, w Zakładzie Karnym w Krzywańcu, w Zakładzie Karnym w Krakowie-Nowej Hucie. Podczas spotkania z dyrektorami zakładów karnych złożone zostały oświadczenia, że badania będą w całości anonimowe dla skazanych odbywających karę pozbawienia wolności, co znaczyło, iż informacje podane w opisie niniejszego badania nie pozwolą na zidentyfikowanie poszczególnych respondentów uczestniczących w badaniu.

Uczestnicy badania wypełniali kwestionariusz wraz z ankietami anonimowo. Udział skazanych był dobrowolny, o czym poinformowano badanych po przedstawieniu celów badań, a przed ich rozpoczęciem. Nie zanotowano żadnego przypadku rezygnacji z udziału w badaniach. Przeciętny czas na wypełnienie kwestionariusza wraz z ankietą wynosił około 15 min. W analizach statystycznych wykorzystano dane 304 osób. Dobór próby był losowy.

Technika badania

Na potrzeby prezentowanych badań wykorzystano dwa narzędzia badawcze w formie kwestionariuszy: Kwestionariusz Zadovolenia z Życia autorstwa J. Chodkiewicza (2009). Dodatkowo zamieszczono pytania odnośnie do: płci, wieku, wykształcenia, bycia osobą niekaraną lub skazaną.

Zmienne

W omawianym badaniu o typie różnicowym przyjęte zostały następujące zmienne: (1) Zmienna wyjaśniana 1: poziom zadowolenia z życia; (2) Zmienna wyjaśniana 2: poziom inteligencji emocjonalnej; (3) Zmienna wyjaśniająca 1: płeć; (4) Zmienna wyjaśniająca 2: skazany/niekarany; (5) Zmienna wyjaśniająca pośrednicząca 1: wiek; (6) Zmienna wyjaśniająca pośrednicząca 2: wykształcenie; (7) Zmienna wyjaśniająca pośrednicząca 3: wyznanie; (8) Zmienna wyjaśniająca pośrednicząca 4: uzależnienie od alkoholu; (9) Zmienna wyjaśniająca pośrednicząca 5: uzależnienie od środków psychotropowych; (10) Zmienna wyjaśniająca pośrednicząca 6: poziom szkodliwości czynu przestępczego; (11) Zmienna wyjaśniająca pośrednicząca 7: wysokość kary pozbawienia wolności; (12) Zmienna wyjaśniająca pośrednicząca 8: rodzaj oddziaływania w zakładzie karnym; (13) Zmienna wyjaśniająca pośrednicząca 9: typ zakładu karnego; (14) Zmienna wyjaśniająca pośrednicząca 10: rodzaj zakładu karnego.

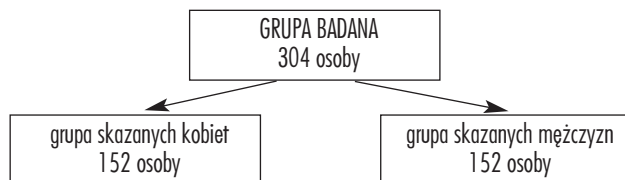
Narzędzia badawcze

W badaniach w każdym zakładzie karnym użyto Kwestionariusza Zadovolenia z Życia autorstwa Jana Chodkiewicza (2009) dla dorosłych. Kwestionariusz Zadovolenia z Życia w adaptacji J. Chodkiewicza to na-

rzędzie składające się z 70 stwierdzeń, do których badany ustosunkowuje się za pomocą 7-stopniowej skali Likerta (1 – bardzo niezadowolony, 2 – niezadowolony, 3 – raczej niezadowolony, 4 – ani zadowolony, ani niezadowolony, 5 – raczej zadowolony, 6 – zadowolony, 7 – bardzo zadowolony). Zostały one podzielone na 6 wymiarów, w których znalazło się kolejno 7 z nich. Wymiary te obejmują: zdrowie, pracę i zawód, sytuację finansową, czas wolny, kontakty z własnymi dziećmi, moją osobę, przyjaciół/krewnych/znajomych, mieszkanie, małżeństwo/związek partnerski, seksualność. Należy zaznaczyć, iż w określeniu ogólnego poziomu zadowolenia z życia pomija się wyniki uzyskane w podskalach dotyczących: dzieci i relacji z nimi, pracy i zawodu, małżeństwa/związku partnerskiego ze względu na to, iż nie wszystkich badanych powyższe dotyczą.

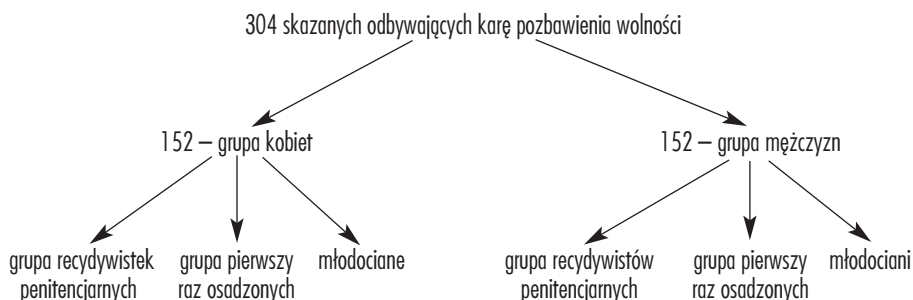
Charakterystyka osób badanych

Badaniu poddano 304 osoby skazane. Dobór próby był losowy. Na potrzeby badań losowo wybrano zakłady karne na terenie Polski. Nie przyjęto kryteriów, które miały spełniać owe placówki. Następnie, przebywającym w zakładach karnych rozdano arkusze z prośbą o ich uzupełnienie, przy zapewnieniu o całkowitej anonimowości owych badań.

Rys. 1. Grupa badana biorąca udział w badaniu – grupa skazanych

Populacja skazanych obejmowała grupę kobiet oraz mężczyzn ze wszystkich trzech grup osadzonych: recydywistów, pierwszy raz osadzonych, młodocianych. Wybór cel ze skazanymi był przypadkowy.

Rys. 2. Grupa skazanych odbywających karę pozbawienia wolności biorąca udział w badaniu

Średnia wieku wynosi $M = 33,17$ lat. Najstarsza osoba miała 70 lat, najmłodsza 19. Dominującymi osobami są zatem te mieszczące się w przedziale 20-30 lat. W grupie mężczyzn średnia wieku respondentów

jest nieznacznie niższa od tych w pierwszej i wynosi $M = 32,75$ lat. Najmłodszym uczestnikiem badania jest 19-latek, najstarszym zaś 57-latek. Średnia wieku osób odbywających karę pozbawienia wolności wynosi $M = 33,72$ lat. Najmłodsza skazana osoba ma 19 lat, najstarsza zaś 70. W omawianej grupie najwięcej osób mieści się w przedziale 20-30 lat. Natomiast najmłodszym mężczyzną odbywającym karę pozbawienia wolności jest 20-latek. Najstarszym zaś skazanym jest 57-latek. W grupie skazanych kobiet średnia wieku wynosi $M = 37,06$ lat. Najmłodszą osadzoną jest 19-latką, najstarszą zaś 70-latką.

Poziom wykształcenia osób biorących udział w badaniu został przedstawiony na skali porządkowej. Uwzględniono przy tym wszystkie możliwe poziomy wykształcenia, gdzie: 6 – wykształcenie niepełne podstawowe, 7 – podstawowe, 8 – niepełne gimnazjalne, 9 – gimnazjalne, 10 – niepełne średnie, 11 – średnie, 12 – niepełne zawodowe, 13 – zawodowe, 14 – niepełne wyższe i 15 – wyższe.

Wśród skazanych uczestników badania, odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych, przeważa wykształcenie podstawowe ($N = 148$, co odpowiada 48,7% całej grupy badanych). Na drugim miejscu plasują się osoby, które uzyskały wykształcenie zawodowe (84, co odpowiada 27,6%), średnie ($N = 41$, co odpowiada 13,5%) oraz wyższe ($N = 8$, co odpowiada 2,6%). Najmniej liczni są respondenci przyznający się do niepełnego wykształcenia wyższego i średniego (odpowiednio $N = 3$, co odpowiada 1%) oraz podstawowego i gimnazjalnego (odpowiednio $N = 2$, co odpowiada 0,7% badanych).

W grupie skazanych kobiet przeważają osoby ze świadectwem ukończenia szkoły podstawowej ($N = 66$, co odpowiada 43,4% badanych). W dalszej kolejności są badane z wykształceniem zawodowym ($N = 34$, co odpowiada 22,4%) oraz średnim ($N = 33$, co odpowiada 21,7%). Z dyplomem ukończenia studiów wyższych jest sześć respondentek (3,9%). Najmniej liczne są osoby z wykształceniem gimnazjalnym ($N = 4$, co odpowiada 2,6%), niepełnym średnim ($N = 3$, co odpowiada 2%), a także niepełnym podstawowym i gimnazjalnym (odpowiednio $N = 2$, co odpowiada 1,3% każdej grupy). W grupie skazanych mężczyzn z kolei dominuje wykształcenie najniższe – podstawowe ($N = 82$, co odpowiada 53,9% badanych). Następnie są osoby legitymujące się wykształceniem zawodowym ($N = 50$, co odpowiada 32,9%), niepełnym gimnazjalnym ($N = 9$, co odpowiada 5,9%) oraz gimnazjalnym ($N = 8$, co odpowiada 5,3%). Najmniej liczne są osoby z dyplomem ukończenia studiów wyższych ($N = 2$, co odpowiada 1,3%) oraz niepełnym wyższym (jedna osoba – 0,7%).

Tabela 1. Poziom wykształcenia grupy skazanych kobiet i skazanych mężczyzn (%)

Poziom wykształcenia	Skazani ogółem	Skazane kobiety	Skazani mężczyźni
Niepełne podstawowe	0,7	1,3	-
Podstawowe	48,7	43,4	53,9
Niepełne gimnazjalne	0,7	1,3	-
Gimnazjalne	4,3	2,6	5,9
Niepełne średnie	1,0	2,0	-
Średnie	13,5	21,7	5,3
Zawodowe	27,6	22,4	32,9

cd. tab. 1

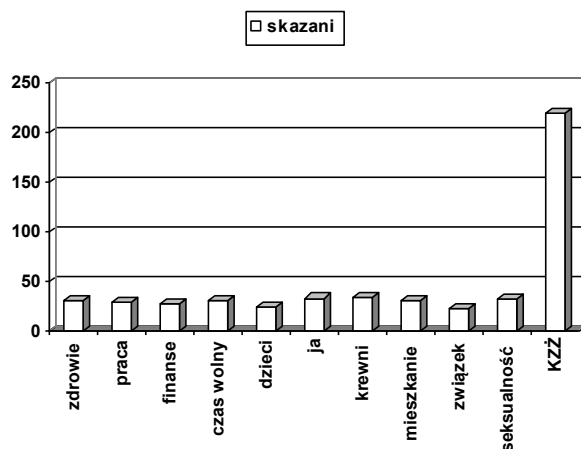
Niepełne wyższe	1,0	1,3	0,7
Wyższe	2,6	3,9	1,3
Ogółem	100,0	100,0	100,0

Rezultaty

Na potrzeby niniejszych badań wykonano statystyki opisowe dla mierzonych zmiennych. W pierwszej kolejności były to dane uzyskane na podstawie grupy osób skazanych odbywających karę pozbawienia wolności w zakładzie karnym ($N = 304$). Jak widać, skośność we wszystkich analizowanych zmiennych jest ujemna, co oznacza kumulację otrzymanych wyników w obszarze danych o niskich wartościach. Największą ujemną skośnością charakteryzują się w obszarze zadowolenia z życia – zdrowie ($k = -0,248$).

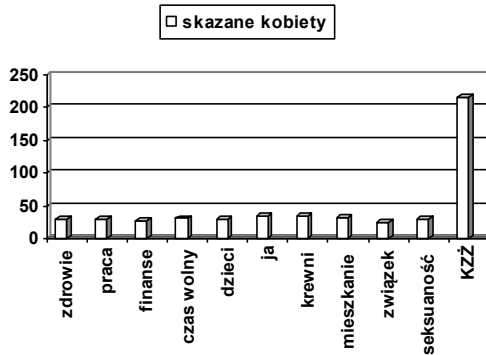
Kolejnym krokiem było porównanie średnich sum uzyskanych przez uczestników badania, którzy wypełnili Kwestionariusze Zadowolenia z Życia mierzące poziom ogólnego zadowolenia oraz zadowolenia z poszczególnych obszarów życia. Przy wyborze takiej właśnie formy analizy, kierowano się chęcią uzyskania zbiorczych wyników przy podliczeniu punktów przypisanych każdemu stwierdzeniu zawartemu w Kwestionariuszu Zadowolenia z Życia z poszczególnych podskal.

Analiza danych osób skazanych ujawniła, iż poziom zadowolenia z samego siebie (podskala – ja) oraz relacji z krewnymi/przyjaciółmi/znajomymi dla przebywających w zakładzie karnym wynosi: $M = 32,94$ i $M = 33,46$. Z kolei, na podskali seksualność wskaźnik zadowolenia z tegoż obszaru wskazywał u skazanych na poziom $M = 32,53$. Ogólny poziom zadowolenia wynosił $M = 218,51$.

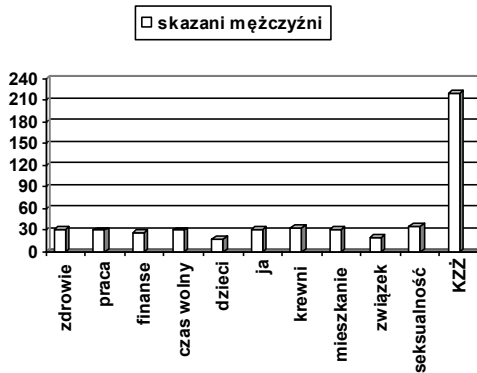
Wykres 1. Średnie sumy zadowolenia z życia wśród osób skazanych

Respondentki przebywające w zakładzie karnym charakteryzują się następującym poziomem zadowolenia z poszczególnych obszarów życia: zdrowie $M = 28,95$; finanse $M = 27,11$; czas wolny $M = 30,88$; mieszkanie $M = 32,39$; związek $M = 24,70$; seksualność $M = 28,89$ oraz ogólna skala KZŻ $M = 216,37$.

Wykres 2. Średnie sumy zadowolenia z życia wśród grup badanych skazanych kobiet

W grupie mężczyzn skazani charakteryzują się następującym poziomem zadowolenia z poszczególnych aspektów życia. Najmniejszy poziom zadowolenia skazani mężczyźni deklarują z obszaru: dzieci oraz związek. Największy poziom zadowolenia odczuwają z aspektów seksualności. Wyniki prezentuje poniższy wykres 3.

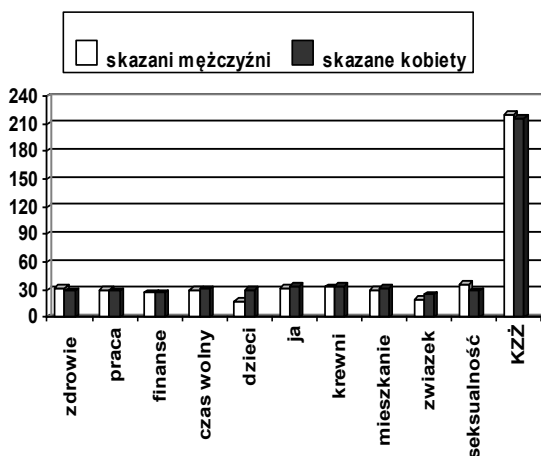

Wykres 3. Średnie sumy zadowolenia z życia wśród grup badanych skazanych mężczyzn

Z przeprowadzonych badań wynika, iż skazani mężczyźni mają wyższe zadowolenie z własnego zdrowia ($M = 32,08$), wykonywanej pracy ($M = 29,98$), sfery intymnej, jaką jest seksualność ($M = 36,17$), co potwierdza wnioski z badań Iwony Janickiej (2008), która uznała, iż mężczyźni wyżej oceniają satysfakcję

seksualną aniżeli kobiety, a przede wszystkim z ogólnego poziomu szczęścia ($M = 220,66$) w porównaniu do skazanych kobiet (odpowiednio: $M = 29,37$; $M = 29,80$; $M = 28,89$; $M = 216,37$). Wyższe wskaźniki dla płci żeńskiej z kolei występują dla podskali: czas wolny ($M = 30,88$), dzieci ($M = 29,50$), ja ($M = 34,07$), krewni ($M = 34,06$), mieszkanie ($M = 32,39$), związek ($M = 24,70$). Na prawie identycznym poziomie występuje zadowolenie ze standardu życia oraz dochodów. Dla mężczyzn średnia suma wynosi $M = 27,16$, dla kobiet $M = 27,12$. Badania traktujące o poziomie zadowolenia z życia pomiędzy kobietami a mężczyznami są niejednoznaczne. Wyniki brytyjskich badań na populacji 3077 dorosłych uczestników, których zapytano o to, jak długo byli zadowoleni w dniu wczorajszym, pokazały, iż nie ma różnic między kobietami a mężczyznami (Warr, Payne, 1982).

Dane odnośnie do poziomu zadowolenia z życia pomiędzy kobietami oraz mężczyznami są niejednoznaczne. Dla osób poniżej 30 lat większy wskaźnik zadowolenia jest po stronie kobiet, głównie jeżeli są bezdzietne. Wśród 55-latków i starszych to mężczyźni wiodą prym (Spretzer, Synder, 1974; Campbell, Converse, Rodgers, 1976).

Wykres 4. Średnie sumy zadowolenia z życia wśród osób skazanych: kobiet i mężczyzn – porównanie

Podsumowując, jak widać z powyższego zestawienia danych dla osób skazanych, bardzo istotne są obszary, które ukierunkowane są na dobra materialne, tj.: mieszkanie, praca, finanse.

Omówienie wyników

Podsumowując, dane uzyskane na podstawie wypełnionych Kwestionariuszy Zadowolenia z Życia wskazują, iż występują różnice w zakresie zadowolenia z życia pomiędzy skazanymi kobietami a mężczyznami. Kobiety odbywające karę pozbawienia wolności w zakładzie karnym deklarują zadowolenie z życia we wszystkich

badanych obszarach życia. Oznacza to, iż stan ich zdrowia, rodzaj pracy, aspekt finansowy, ilość i jakość wolnego czasu, bycie matką, poziom samooceny, kontakty z krewnymi oraz przyjaciółmi i znajomymi, standard mieszkania, które posiadają oraz jakość związku, który tworzą z partnerem, jak również sfera intymna są dla nich satysfakcjonujące. Konsekwencją tego jest dominacja występowania wartości wysokich, a tym samym również deklarowany przez respondentki poziom ogólnego zadowolenia z życia. Wśród skazanych mężczyzn natomiast posiadanie dzieci/bycie ojcem oraz trwanie w związku nie jest dla większości zadowolające, dlatego w obszarach tych zauważamy przewagę wartości niskich.

Różnice pomiędzy skazanymi kobietami a skazanymi mężczyznami dotyczą przede wszystkim obszarów takich jak związek i dzieci. Zdecydowanie więcej osadzonych płci męskiej oceniło swoje relacje z partnerką i dziećmi jako mało satysfakcjonujące, co ma swoje odzwierciedlenie w wypełnionych kwestionariuszach. Różnice te mogą również mieć swoje źródło w nieumiejętności nawiązywania relacji z niemowlęciem przez mężczyzn. W umysłach ludzi zakorzenione jest przeświadczenie, iż to właśnie relacje z matką dla dziecka są najważniejsze i ojciec może nie brać czynnego udziału w wychowywaniu potomka, co w konsekwencji prowadzi do wyżej wykazanego zjawiska.

Jeżeli chodzi o zadowolenie ze związku, to wydaje się, że u partnerek osób wchodzących w kolizję z prawem wiedza lub domysły na temat tego, czym trudnią się partnerzy, wywołują zachwianie poczucie bezpieczeństwa, co prowadzić może do wzrastającego dystansu pomiędzy dwojgiem ludzi. Kolejnym wytłumaczeniem powyższego zjawiska są wykazane w niniejszym badaniu deficyty jednostek w zakresie zdolności emocjonalnej. Nieumiejętność samokontroli i podtrzymania dobrego nastroju, odczuwanie silnych i negatywnych emocji, a także brak strategii adekwatnego radzenia sobie z negatywnymi stanami może prowadzić do całkowitego niszczenia istniejącego związku, czego odzwierciedleniem są deklaracje.

Prezentowane badania mają jednak swoje ograniczenia, które wynikają z zastosowania określonej metody. Ankiety czy kwestionariusze pozwalają jedynie na wgląd w deklaracje osób objętych badaniem. Wskazane wydaje się porównanie wyników na poszczególnych podskalach użytych narzędzi badawczych przy uwzględnieniu podziału na poszczególne typy i rodzaje zakładów karnych oraz rodzaj oddziaływania, któremu osadzeni zostali poddani.

Poza tym, zalecane byłoby przeprowadzenie replikacji niniejszych badań na większej grupie skazanych przebywających w zakładach karnych na terenie Polski. Ciekawe mogłyby być również dane uzyskane na podstawie odpowiedzi udzielonych przez cudzoziemców osadzonych w zakładach karnych, przez co hipoteza o zależnościach pomiędzy narodowością/określoną kulturą, w której został wychowany respondent, a analizowanymi zmiennymi mogłaby być poddana weryfikacji.

Ponadto, zaprezentowana w niniejszej pracy tak teoretyczna, jak i empiryczna analiza może być dobrym prognostykiem odnośnie do społecznego funkcjonowania przestępców — kobiet i mężczyzn, przed i po opuszczeniu instytucji totalnej. Może pomóc psychologom zajmującym się prowadzeniem indywidualnego programu uspołeczniającego oraz kontroli owych jednostek w dostosowaniu odpowiednich metod terapii. Co więcej, może wskazać, w jakich okolicznościach oraz z jakim prawdopodobieństwem antyspołeczne zachowania są najczęstsze i najbardziej nasilone.

Bibliografia

- Allport G. (1937). *Personality: A Psychological Interpretation*. New York: Henry Holt and Company.
- Argyle M. (2004). *Psychologia szczęścia*. Wrocław: Wyd. „Astrum”.
- Błachut A.J. (2008). *Kryminologia*. Gdańsk: Wyd. „Arche”.
- Carr A. (2009). *Psychologia pozytywna*. Poznań: Wyd. „Zys i S-ka”.
- Chodkiewicz J. (2009). Adaptacja polska Kwestionariusza Zadowolenia z Życia (FLZ). *Studia Psychologiczne*, T. 47, z. 3.
- Czapiński J. (red.) (2004). *Psychologia pozytywna*. Warszawa: PWN.
- Czapiński J. (1993). *Polski Generalny Sondaż Dobrostanu Psychicznego*. Warszawa-Olsztyn: Polskie Towarzystwo Psychologiczne. Pracownia Testów Psychologicznych.
- Czapiński J. (1992). *Psychologia szczęścia. Przegląd badań i zarys teorii cebulowej*. Warszawa: Polskie Towarzystwo Psychologiczne. Pracownia Testów Psychologicznych.
- Fahrenberg J., Myrtek M. (2005). *Psychophysiologie in Labor, Klinik und Alltag. 40 Jahre Projektarbeit der Freiburger Forschungsgruppe Psychophysiologie – Kommentare und Neue Perspektiven* (384-390). Frankfurt a.M.: Lang.
- Headey B., Wearing A. (1991). Subjective Well-Being: a Stocks and Flows Framework. W: F. Strack, M. Argyle, N. Schwarz, *Subjective Well-Being – an Interdisciplinary Perspective*. Oxford.
- Hołyst B. (1993/2003). *Kryminologia*. Warszawa: Wyd. „LexisNexis”.
- Hyde J.S., Frost S. (2002). Metaanalizy w psychologii kobiety. W: B. Wojciszke (red.), *Kobiety i mężczyźni: odmienne spojrzenia na różnice* (s. 15-47). Gdańsk: GWP.
- Kamiński M. (2006). *Gry więzienne*. Warszawa: Oficyna Naukowa.
- Keyes C.L., Shmotkin D., Ryff C.D. (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 8, 6, (1007-1022). The American Psychological Association Inc.
- King L.A., Broyles S. (1997). What Makes a Life Good? *Journal of Personality and Social Psychology*, 1998, Vol. 75, No. 1, (156-165). The American Psychological Association Inc.
- Konopnicki J. (1971). *Niedostosowanie społeczne*. Warszawa: PWN.
- LeDoux J., Phelps E.A. (2005). Sieci emocjonalne w mózgu. W: M. Lewis i J.M. Haviland-Jones (red.), *Psychologia emocji*. Gdańsk: GWP.
- Lindley P.A., Joseph S. (2007). *Psychologia pozytywna w praktyce*. Warszawa: PWN.
- Oleś P. (2002). *Wprowadzenia do psychologii osobowości*. Warszawa: Wyd. „Scholar”.
- Ostrihańska Z. (1972). Kryteria niedostosowania społecznego dzieci i młodzieży. *Archiwum Kryminologii*, t. 5.
- Ostrihańska Z. (1972). Samoagresja wielokrotnych recydywistów. *Przegląd Penitencjarny*, 2.
- Pervin L. (2002). *Osobowość. Teoria i badania*. Kraków: Wyd. UJ.
- Skrzypińska K. (2002). *Pogląd na świat a poczucie sensu i zadowolenie z życia*. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”.
- Spionek H. (1981). *Zaburzenia rozwoju uczniów a niepowodzenia szkolne*. Warszawa: PWN.
- Stanik B., Urban B. (2008). *Resocjalizacja*. Tom 1-2. Warszawa: PWN.
- Strelau (1985). *Temperament. Osobowość. Działanie*. Warszawa: PWN.
- Tatarkiewicz W. (1962/1990). *O szczęściu*. Warszawa: PIW.
- Tatarkiewicz W. (1978). *Historia filozofii*. Tom 1-3. Warszawa: PWN.
- Tkach Ch., Lyubomirsky S. (2006). How do people pursue Happiness? Realizing Personalists, Happiness – increasing strategies, and Well-being. *Journal of Happiness Studies* (s. 183-225).

Summary

Level of life satisfaction of the convicts serving their sentences in prisons in Poland

This work is thorough discussing the issue a life satisfaction is which. This i also the analysis of the level of the life satisfaction of convicteds serving a penalty of imprisonment from penitentiaries in Poland. The Chodkiewicz Satisfaction of Life Questionnaire was used. Differences in the level of the life satisfaction are appearing between sentenced persons serving a penalty of imprisonment and persons with no criminal record. Average level of satisfaction from areas including financial matters and the sexual sphere (work, finances, health, sexuality) is higher at men in comparing to women. Average level of satisfaction from areas including interpersonal relationships (children, my person, relatives, connection) is higher at women in comparing to men.

Key words: satisfaction of life, penalty, social rehabilitation, happiness